

<http://www.tayjournal.com>

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tayjournal>

Opinions of Classroom Teachers and Parents Regarding The Role of School and Family in Value Education

 Büşra KOLAY ÇEPNİ, Teacher
MEB, Denizciler Primary School, Türkiye
busrakolaycepni@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-1559-2446

 Seher YARAR KAPTAN, Asst. Prof.Dr., Corresponding Author
Recep Tayyip Erdoğan University, Faculty of Education, Türkiye
seher.yarar@erdogan.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-5714-3684

Article Type: Research Article
Received Date: 07.06.2021
Accepted Date: 27.09.2021
Published Date: 31.12.2021

Tr/En: Tr

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software

Citation: Kolay Çepni, B. & Yazar Kaptan, S. (2021). Opinions of classroom teachers and parents regarding the role of school and family in value education. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 5(2), 204-228.

This paper was obtained from Büşra KOLAY ÇEPNİ's master's thesis titled "School- Parent Cooperation and Values Education" under the academic advice of Instructor Asst. Prof. Dr. Seher YARAR KAPTAN.

Abstract

The aim of this research is to examine the views of teachers and parents on values education with school-family cooperation. The study group of this research, which was designed in the general screening model, consists of classroom teachers of different seniority and their parents in Rize. Two different tools, "Teacher Interview Form" and "Parent Interview Form" were used as data collection tools in the research. Content analysis and descriptive analysis were used in the analysis of the data. According to the research findings; It has been determined that the classroom teachers with the highest participation in the organizations held within the scope of school-family cooperation are those with 6-10 years of seniority. However, most of the classroom teachers with 11-20 years and 21 years and more seniority stated that they communicate with their parents outside of academic situations. While the classroom teachers stated that the values education given at school had a positive effect on the parents, the parents stated that the values learned at school that were most reflected in the home environment were the values of respect, love, responsibility, helpfulness, sharing and honesty. As a result of the research, the importance of cooperation among all stakeholders in values education has emerged. In this context, it can be suggested that the activities that teachers will carry out with their students and families should be more inclusive, motivate parents to participate in activities, and organize projects that will enable school-family cooperation to be carried out with different and continuous activities in the context of values education.

Keywords: Family, school-family cooperation, value education

Extended Summary

Introduction

The general purpose of education and training is to raise good individuals who are loyal to their homeland, nation and family (Sönmez, 2003, s. 2). The universal aim of education is to transfer the social culture from generation to generation. The culture that the school creates uniquely, the culture of the society is analyzed; It includes the values and norms that are presented to teachers and students. Societies present their cultures to students by rearranging them for the school environment. Family is the first place where education. Values are passed on to new generations through family. The individual learns his first religious and moral values, knowledge and attitudes from his family. Family members, parents and siblings have more influence on the development of the child's personality than objects. The deepest impressions are the first five years of life spent in the family environment. The personality structures of the parents, their child-rearing attitudes and their approach to the child affect the child. Children by observing their parents, they internalize their behavior by imitating (Acoste ve Hutchison, 2019, s. 173; Aydın, 2010, s. 29; Hökelekli, 2013, s. 289; Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2016, s. 145; Ok, 2016, s. 1; Ulusoy ve Dilmaç, 2015, s. 83;). Families, who are the most important stakeholders of values education, can be included in the work, information can be given about the subject, and studies can be carried out to improve school-family cooperation (Yaşar ve Çengelci, 2012, s. 20). Although the aim of the study is to determine the views of the teachers, who are in the implementer role in education, and the parents, who are the stakeholders of the education, on the cooperation, it is thought that it will increase their sensitivity on the subject. It also aims to instill the belief that the studies carried out by teachers and parents in a correct communication

can be much more beneficial to students. In this study, it was tried to examine the views of teachers and parents on school-family cooperation in values education.

Methods

This research was organized as a qualitative research in the 'general survey' model within the scope of descriptive research. The study group of the research consists of 40 classroom teachers and 402 parents working in schools affiliated to the Ministry of National Education in different villages and neighborhoods of Rize Central district. In determining the sample, 10 teachers with 1-5 years of seniority, 10 teachers with 6-10 years of seniority, 10 teachers with 11-20 years of seniority and 10 teachers with a seniority of over 21 years were studied by criterion sampling method. As a data collection tool; "Parent Interview Form" and "Teacher Interview Form" were used. In the analysis of the findings, "content analysis", one of the qualitative data analysis approaches, was used. For the reliability of the research, the section containing direct quotations under these tables; with participant codes. All in-table categories in the study are given in alphabetical order. The category rankings in the explanation part of the tables are ordered from the highest frequency value to the lowest frequency value.

Results

When the situation of taking part in any of the organizations held within the scope of school-parent cooperation is examined, it is seen that the highest participation belongs to the classroom teachers who have a seniority of 6-10 years and the lowest participation belongs to the class teachers with a seniority of 1-5 years. When the parents' experiences within the scope of school-family cooperation were examined, it was determined that the group with the highest experience was the parents of classroom teachers with 11-20 years of seniority. On the other hand, the group of parents that participated the most in the events organized is the parent group of teachers with 6-10 years of seniority. When the communication between teachers and parents is examined, a great majority of teachers with 11-20 years and 21 years and above stated that they communicate with their parents except for academic situations. This situation was also confirmed by the parents of classroom teachers with 21 years or more seniority. The activities carried out within the scope of school-family cooperation were found beneficial by both classroom teachers and parents. Considering the classroom teachers' organizing activities within the scope of school-family cooperation, the group that organizes the least activity is the group of teachers with 1-5 years of seniority. The group that organizes the most activities is the group of teachers with 6-10 years of seniority. When the situation of whether there is anyone other than parents and teachers who contribute to the value education of the students, it has been determined that the opinion of the parents giving the answer "yes" is quite high. Classroom teachers stated that the values education given at school had a positive effect on the parents and they received the most feedback on the values of respect, love and sensitivity. According to the parents of classroom teachers with different seniority, the values that are most reflected in the home environment from the values learned at school; respect, love, responsibility, helpfulness, sharing and honesty. In the group of 113 parents, 85 people who answered as "reflected positively" gave 67 different values. Classroom teachers have offered different suggestions for families to support the values education given at school. The most expressed suggestion is to hold informative meetings.

Discussion and Conclusion

When the literature is examined, it is seen that there are studies that reveal the necessity and importance of these activities, although there is no direct study that questions the opinions of teachers and parents about the activities organized within the scope of school-family cooperation, their participation and organization. In the study of Uzun and Köse (2017), it was stated that there are face-to-face meetings with the family in order to increase family participation in values education. In his study, Çalık (2017) emphasized that public schools should increase the quality of education, improve school-family relations, and express the expectations of teachers and parents clearly. In the research, a significant part of the parents stated that they are someone who contributes to the value education of their children outside the parents and school. In the study of Bayırlı, Doruk, and Tüfekci (2020), it was deduced that teachers encountered environmental difficulties during values education and that these difficulties were due to the negative effects of media and technology, as well as the environment consisting of family, relatives, neighbors and friends only expected academic success from the student. Majority of the classroom teachers with different seniority stated that the values education given at school had a positive effect on the parents and they received the most feedback about the values of respect, love and sensitivity. According to the parents of classroom teachers with different seniority, the values that are most reflected in the home environment from the values learned at school; respect, love, responsibility, helpfulness, sharing and honesty. There are also studies in the literature stating that the practices related to values education have positive results. It is seen that programs aimed at adding value to students are also implemented in pre-school education institutions and positive results are obtained regarding the value acquisition of students. Neslitürk, Özkal, and Dal (2015) concluded in their study that children show positive behavioral changes in all values included in the education program. Classroom teachers with different seniorities suggested that communication, cooperation and informative meetings be held by the parents in order to increase the reflection of the values given at the school to the child's environment. In the researches, it has been determined that the values given in the school are reinforced in the family and that the school-family cooperation is important in value education (Kerem Aktan & Kamaraj, 2006). Parents should be informed about the values that students want to gain in schools, and parents should be involved in the value education process as much as possible through educational activities such as seminars and conferences (Yazıcı, 2006).

Recommendations

In connection with the results obtained from the research, the following suggestions can be made;

In this study, the views of classroom teachers and parents of different seniority on values education were discussed on a national basis. Family duties and responsibilities that they upload to value education in the context of different countries can be examined and it can be paved the way for different activities to be carried out through parents in primary school curriculum.

Teachers, students and families with the event will be provided to perform more comprehensive activities. Parents should be motivated to willingly participate in the designed activities.

Teachers should always be guided to keep communication channels open with their parents and be in environments that will improve social relations, and opportunities should be created.

In the context of values education, projects should be organized to ensure that school-family cooperation is carried out in different and continuous activities in the school environment.

<http://www.tayjournal.com>

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tayjournal>

Değer Eğitiminde Okul ve Ailenin Rolüne İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin ve Velilerinin Görüşleri

id Büşra KOLAY ÇEPNİ, Öğretmen
MEB, Denizciler İlkokulu, Türkiye
busrakolaycepni@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-1559-2446

id Seher YARAR KAPTAN, Dr. Öğr. Üyesi, Sorumlu Yazar
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkiye
seher.yarar@erdogan.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-5714-3684

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 07.06.2021

Kabul Tarihi: 27.09.2021

Yayınlanma Tarihi: 31.12.2021

Tr/En: Tr

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Atıf: Atıf: Kolay Çepni, B. & Yazar Kaptan, S. (2021). Değer eğitiminde okul ve ailenin rolüne ilişkin sınıf öğretmenlerinin ve velilerinin görüşleri. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 5(2), 204-228.

Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN danışmanlığında yürütülen Büşra KOLAY ÇEPNİ'nin "Okul Aile İşbirliği İle Değerler Eğitimi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Özet

Bu araştırmanın amacı, okul aile iş birliği ile değerler eğitimine yönelik öğretmen ve velilerin görüşlerini incelemektir. Genel tarama modelinde tasarlanan bu araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Rize merkez ilçesine bağlı ilkokullarda çalışan farklı kıdeme sahip eşit sayıda sınıf öğretmenleri ve onların velileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Öğretmen Görüşme Formu” ve “Veli Görüşme Formu” olmak üzere iki farklı araç kullanılmıştır. Öğretmen görüşme formu, araştırmacı tarafından öğretmenlerden doğrudan elde edilirken; veli görüşme formu ise öğrenciler aracılığıyla velilerden dolaylı olarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; okul aile işbirliği kapsamında gerçekleştirilen organizasyonlarda en yüksek katılım gösteren sınıf öğretmenlerinin 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber 11-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin çok büyük bir kısmı, akademik durum dışında velileri ile iletişime geçtiğini ifade etmişlerdir. Sınıf öğretmenleri okulda verilen değer eğitiminin veliler üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu dile getirirken veliler ise okulda öğrenilen değerlerden ev ortamına en fazla yansıyan değerlerin saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, paylaşma ve dürüstlük değerleri olduğunu ifade etmişlerdir. Sınıf öğretmenleri, okulda verilen değerler eğitiminin aileler tarafından desteklenmesi için farklı öneriler sunmuşlardır. Araştırma sonucunda değerler eğitiminde tüm paydaşlar arasında iş birliğinin önemi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin, öğrencileri ve aileleri ile gerçekleştireceği etkinliklerin daha kapsayıcı faaliyetler olması, velilerin etkinliklere katılmaları için motive edilmeleri ve değer eğitimi bağlamında okul- aile iş birliğinin okul çevresinde farklı ve devamlı etkinliklerle gerçekleştirilmesini sağlayacak projeler düzenlemesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Aile, okul-aile işbirliği, değer eğitimi

Giriş

Eğitimin evrensel amacı, toplumsal kültürü kuşaktan kuşağa aktarmak iken eğitim ve öğretimin genel amacı ise vatanına, milletine, ailesine bağlı iyi bireyler yetiştirmektir (Sönmez, 2003, s. 2). Eğitim ve öğretimin en temel bileşenleri öğretmen ve öğrenci gibi görünse de okul ve aile ve tüm paydaşlar arasındaki iletişim ile işbirliği arka plandaki gizli ve önemli kahramanlardır. Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarında da öğrencilere kazandırılması gereken temel insani değerlere vurgu yapılmaktadır. Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı, 2010 yılında yayınladığı “İlk Ders Genelgesi” ile birlikte değer eğitiminde okul ve öğretmenlere düşen rollerin önemine değinmiştir (Kaya ve Taşkın, 2016). Bu noktadan hareketle eğitimde vazgeçilemez bir unsur olan okullarda değer eğitiminin yapılmasını gerekli kılan birçok gerekçe vardır (Aydın ve Akyol Gürler, 2012; Kaya ve Taşkın, 2016). Bunların en önemlisi bireylerin doğdukları andan itibaren ilişki halinde oldukları her şeyden etkilenecek gelişigüzel bir değer geliştirme sürecinde içinde olmaları, okulun ise sistemli ve düzenli bir şekilde değer eğitiminin verilebileceği en uygun yer olmasıdır (Yarar Kaptan, 2020, s. 202). Hökelekli (2013) de değer eğitiminde okulun öne çıkmasının önemli bir nedeni olarak çocukların ailelerinden gerektiği kadar değer eğitimi almamasını ifade etmektedir. Eğitimin genel amacı ile okullarda değer eğitiminin yapılmasının gerekliliklerinin ortak paydasının bireylerin doğru karakter gelişimi üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir. Bu bağlamda bireylerin karakter gelişimindeki en önemli paydaşın aile olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Nitekim çocukların kişilik gelişimlerinin önemli bölümünün beş yaşına kadar tamamlanmış olmasından hareketle aile ortamının bireylerin değerlerle tanıştığı ilk yer olduğu söylenebilir (Ulusoy ve Dilmaç, 2015, s. 62). Kişilik ve karakter gelişiminde aile üyelerinin, anne, baba ve kardeşlerin, objelere oranla daha etkili olduğu; anne ve babanın çocuk

yetiştirme tutumlarının da çocukları etkilediği ifade edilmektedir (Acoste ve Hutchison, 2019, s. 173; Aydın, 2010, s. 29; Hökelekli, 2013, s. 289; Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2016, s. 145; Ok, 2016, s. 1; Ulusoy ve Dilmaç, 2015, s. 83). Geçmişten günümüze ailenin toplumdaki yeri ve işlevi incelendiğinde mutlu ve sağlıklı ve karakterli bireyler olarak yetişmesinde ailenin değerlerin aktarımındaki rolü inkar edilemez (Ulusoy ve Dilmaç, 2015, s. 83). Çocuğun okuldan sonra en çok vakit geçirdiği, toplumun en önemli kurumu olan aile, toplumun değerlerinin aktarımında birincil kaynaktır. Bu nedenle okul- aile iş birliği ile yürütülecek olan değerler eğitiminin etkili olacağı da aşıkardır (Çalışandemir ve Altun, 2019, s. 115). Etkili bir değer eğitiminin yolu, ailede başlayan ve okulda sistematikleştirilen değer eğitiminin tüm paydaşları arasındaki etlili iletişim ve işbirliğinden geçmektedir. Değişen şartlar sürekli gelişen ve yenilenen bilgiler ailenin çocuklarına nasıl davranması gerektiğini sorguladığı, tereddüt yaşadığı ve ikilemde kaldığı bir duruma sürüklemiştir. Sağlam bir karakter gelişimi için aile ve toplum arasında tamamlayıcılığın sağlanması gereklidir (Hökelekli, 2013, s. 289). Bu noktada değer eğitiminin en önemli paydaşı olan aileleri işe katılması, konu hakkında bilgilendirilmesi, okul-aile iş birliğini geliştirmeye yönelik çalışmalara dahil edilmesi gerekliliği doğmaktadır (Yaşar ve Çengelci, 2012, s. 20). Bir Afrika deyişinde “Bir çocuğu yetiştirmek için koca bir köy gerekir.” İfadesi aslında geleceğimizin teminatı çocuklar için her bir çocuğunun gelişim ve eğitimine önem verilmesini ve tüm paydaşların üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmesini açık bir şekilde göz önüne koymaktadır (Öztürk Samur, 2020, s. 195-196).

Bu araştırmada, değerler eğitimde okul aile iş birliğine yönelik öğretmen ve velilerin görüşleri incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma ile en başta eğitimde uygulayıcı rolde bulunan öğretmenlerin, eğitimin paydaşı velilerin iş birliğine yönelik görüşlerini belirlemek amaçlansa da konu hakkında öğretmen ve velilerin değer eğitimine yönelik duyarlılıklarının artacağı düşünülmektedir. Alan yazında değer eğitimi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde değer eğitiminin farklı değişkenlerinin incelendiği çalışmaların yer aldığı ancak öğretmenlerin kendi velilerinin de aynı çalışmaya dahil edildiği bir çalışmaya ulaşılammıştır. Ayrıca ilkökul düzeyinde ve aileleri konu alan çalışmaların daha kısıtlı olduğu görülmüştür. Bu anlamda bu çalışmanın alan yazına katkı sunacağına, bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacı ve öğretmenlere de ufuk açacağına inanılmaktadır. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki yer alan araştırma problemlerine cevap aranmaya çalışılmıştır;

- Öğretmen ve velilerin okul-aile iş birliği etkinlikleri hakkında kendilerini tanımlamaları (genel fikri, düzenleme, katılma, iletişime geçilen konular) nasıldır?
- Okulda öğrenilen değerlerin çocuğun çevresine yansması (değer eğitiminin velilere etkisi, ev ortamına yansıyan değerler) nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, tarama modelinde nitel bir araştırma şeklinde organize edilmiştir. Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir araştırma türü olarak tanımlanırken (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41). Bu noktadan hareketle değer eğitiminde okul-aile iş birliğini öğretmen

ve velilerin perspektifinden ayrı ayrı inceleyerek sunmaya çalışarak genel tarama modelinin kullanılması uygun görülmüştür.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Rize Merkez ilçesinin farklı köy ve mahallelerinde, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarında görev yapan 40 sınıf öğretmeni ile 402 ebeveyn oluşturmaktadır. Örneklemin belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi ile 1-5 yıl kıdeme sahip 10 öğretmen, 6-10 yıl kıdeme sahip 10 öğretmen, 11-20 yıl kıdeme sahip 10 öğretmen ile 21 yıl üzeri kıdeme sahip 10 öğretmen ile çalışılmıştır. Bu örnekleme yöntemi seçilmesinde amaç bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumlar ile çalışılmak istenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 122). Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin demografik özellikleri

	Değişken	f	%
Cinsiyet	Erkek	28	70
	Kadın	12	30
	Toplam	40	100
Yaş aralığı	21-30	13	32,5
	31-38	14	35
	39-45	6	15
	46-53	2	5
	54 ve üzeri	5	12,5
	Toplam	40	100
Eğitim durumu	Ön lisans	1	2,5
	Lisans	38	95
	Yüksek lisans	1	2,5
	Toplam	40	100
Okuttuğu sınıf	1.Sınıf	3	7,5
	2.Sınıf	11	27,5
	3.Sınıf	13	32,5
	4.Sınıf	13	32,5
	Toplam	40	100
Okul mevcudu	100 ve altı	8	20
	101-300	6	15
	301-500	1	2,5
	501 ve üzeri	25	62,5
	Toplam	40	100
Sınıf mevcudu	1-9	2	5
	10-19	12	30
	20-29	10	25
	30 ve üzeri	16	40
	Toplam	40	100
Kıdem	1-5 yıl	10	25
	6-10 yıl	10	25
	11-20 yıl	10	25
	21 yıl ve üzeri	10	25
	Toplam	40	100
Öğretmenlerin katılımcı veli sayıları	1-10 katılımcı veli	31	77,5
	11-20 katılımcı veli	6	15
	21 ve üzeri katılımcı veli	3	7,5
	Toplam	40	100

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin 28’i kadın, 12’si erkektir. Öğretmenlerin yaşları 21 ve 54 üzeri aralıkta değişmektedir. 21-30 yaşları aralığında 13, 31-38 yaşları aralığında 14, 39-

45 yaşları aralığında 6, 46-53 yaş aralığında 2, 54 yaş üzeri olan 5 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerin 1'i önlisans, 1'i yüksek lisans, 38'si lisans mezunudur. Öğretmenlerin çalıştıkları kurumlardaki öğrenci sayısı 500 ve üzeri olan 25 öğretmen, 301-500 aralığında 1 öğretmen, 101-300 aralığında 6 öğretmen, 100 ve altı 8 öğretmen görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 3'ü 1. Sınıf, 11'si 2.sınıf, 13'ü 3. Sınıf, 13'ü 4. sınıf okutmaktadır. Öğretmenlerin çalıştıkları sınıf mevcudu 1-9 aralığında 2, 10-19 aralığında 12, 20-29 aralığında 10, 30 ve üzeri 16 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerin kendi sınıfından form dolduran veli sayısı 31 öğretmenin 1-10 kişi aralığında katılımcısı, 6 öğretmenin 11-20 aralığında katılımcısı, 3 öğretmenin 21 kişi ve üzeri katılımcısı olmuştur. Araştırmaya katılan velilerin demografik özellikleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Velilerin demografik özellikleri

Değişken		f	%
Formu dolduran	Anne	261	64,9
	Baba	120	29,9
	Diğer	21	5,2
	Toplam	402	100
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	1	0,2
	Okuryazar	10	2,5
	İlkokul mezunu	98	24,4
	Ortaokul mezunu	67	16,7
	Lise mezunu	98	24,4
	Lisans mezunu	105	26,1
	Lisansüstü	13	3,2
	Toplam	402	100
Baba eğitim durumu	Okuryazar değil	1	0,2
	Okuryazar	1	0,2
	İlkokul mezunu	57	14,2
	Ortaokul mezunu	54	13,4
	Lise mezunu	121	30,1
	Lisans mezunu	123	30,6
	Lisansüstü	21	5,2
	Toplam	402	100
Formu dolduranın yaşı	20-29	32	8
	30-39	234	58,2
	40-49	119	29,6
	50-59	14	3,5
	Yaş belirtilmemiş	3	0,7
	Toplam	402	100

Tablo 2 incelendiğinde Velilerin 261'i anne, 120'si baba ve 21'i diğer akrabalarından oluşmaktadır. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna bakıldığında Okuryazar olmayan 1, okuryazar 10, ilkokul mezunu 98, ortaokul mezunu 67, lise mezunu 98, lisans mezunu 105, lisansüstü 13 kişi bulunmaktadır. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna bakıldığında Okuryazar olmayan 1, okuryazar 1, ilkokul mezunu 57, ortaokul mezunu 54, lise mezunu 121, lisans mezunu 123, lisansüstü 21 kişi bulunmaktadır. Formu dolduran 20-29 yaş aralığında 32, 30-39 yaş aralığında 234, 40-49 yaş aralığında 119, 50-59 yaş aralığında 14, yaş belirtmeyen 3 kişi bulunmaktadır.

Veri Toplama, Veri Toplama Aracı ve Veri Analizi

Araştırma verileri, 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Araştırma için gerekli izinler alındıktan sonra okullarla iletişime geçilerek okul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri araştırmanın amacı, niteliği ve veri toplama süreci hakkında bilgilendirilmiştir. Üç aşamalı olarak elde edilen verilerin ilk aşamasında araştırmaya gönüllü katılım gösteren öğretmenlerin uygun oldukları gün ve saatlerde öğretmenlere veri toplama aracı uygulanmıştır. İkinci aşamada ise öğretmenlerin belirlediği günlerde sınıflarına gidilerek öğrencileri bilgilendirilmiş ve araştırma amacı ile ilgili bilgilendirme notları eklenmiş olan veli veri toplama araçları öğrenciler aracılığıyla velilere ulaştırmaları istenmiştir. Son aşamada ise öğretmenlerden velilerden geri gelen veri toplama araçları temin edilmiştir. 60 öğretmen ve 518 veli anketi iki uzman ile birlikte incelenerek anket sorularının eksiksiz doldurulmuş olması ve öğretmenlerin de aynı zamanda da velilerinden de dönüş sağlanmış olması kriterleri göz önüne alınarak, 40 öğretmen ve 402 veli anketi analize dahil edilmiştir.

Veri toplama aracı olarak; “Veli Görüşme Formu” ve “Öğretmen Görüşme Formu” kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının araştırılan olguyu ortaya koyup koyamayacağını saptamak için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler ile görüşme formlarına son şekli verilmiştir. 7 uzmandan (sınıf öğretmenliği / değer eğitimi (5), Özel eğitim (1), Çocuk gelişimi (1)) gelen dönütler doğrultusunda veri toplama araçlarına son şekli verilmiştir. Veri toplama araçlarının ilk bölümünde katılımcıların demografik ve kişisel özellikleri ile ilgili sorular yer alırken, ikinci bölümünde ise okul ve aile iş birliği ile değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ile ilgili açık uçlu sorular yer almaktadır.

Bu araştırmada “verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama” türü kullanılmıştır. Çünkü araştırmada önceden belirlenen bir kategori listesi mevcut değildir. Bu bağlamda nitel veri analizi yaklaşımlarından “içerik analizi” yolu ile katılımcılardan elde edilen veriler incelenmiştir. İçerik analizi, çeşitli yazılı dokümanları, fotoğrafları, videoları ve ses kayıtlarını içermekle birlikte kişilerarası iletişim biçimlerinin incelenmesi ve yorumlanmasıdır (Berg ve Lune, 2015). Elde ettiğimiz metinler birkaç kez okunarak buna yönelik kategoriler ortaya çıkarılmıştır. Ardından kategoriler bir araya getirilerek ortak yönleri bulunmuş, böylece araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturacak temalar ortaya çıkarılmıştır. Öğretmenlerin ve öğrencilerinin velilerine düzenlenen görüşme formu elektronik ortama aktarılmış ve her iki görüşme formunun ilk bölümünü oluşturan ve katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek amacı ile düzenlenen “Kişisel Bilgi Formu” SPSS 24.0 programı ile değerlendirilmiştir. Görüşme formlarından elde edilen tüm bulgular tablolar halinde aşağıda sunulmuştur. Tabloların büyük kısmı katılımcı ifadeleriyle oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından kategorize edilen katılımcı görüşleri, tabloların son satırında belirtilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için bu tabloların altında doğrudan alıntılar içeren bölüm; katılımcı kodlarıyla yer almıştır. Araştırmada tüm tablo içi kategorileri, alfabetik sıralama ile verilmiştir. Tabloların açıklama kısmındaki kategori sıralamaları ise en yüksek frekans değerinden en düşük frekans değerine doğru sıralanmıştır.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel çalışmalarda araştırmanın geçerliliği ve güvenirliliğinin sağlanmasında çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2016, s. 279) araştırma odağındaki veri

kaynaklarının çeşitlendirilmesinin ve farklı özelliklere sahip katılımcılardan (farklı algı, deneyim ve bakış açısı) elde edilen sonuçların çoklu gerçekliklere ulaşılmasında önemli rol oynadığını ifade etmektedir. Bu çalışmada da bu amaçla öğretmenler dört gruba ayrılmış her grubun farklı kідeme sahip olmasını sağlanmıştır. Araştırmada farklı kідeme sahip öğretmenler ile aynı zamanda öğretmenlerin kendi velileri de sürece dahil edilerek inandırıcılığın arttırılması sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla beraber Cresweel, meslektaş değerlendirmesi ve dış paydaşlardan bilgi almanın da inandırıcılığını arttırdığını belirtmiştir (akt. Glesne, 2013, s. 66). Bu bağlamda bu çalışmada uzman görüşlerine başvurulmuş olması, öğretmen görüşlerinin büyük bir veli katılımı ile desteklenmesinin de bu amaca hizmet ettiği düşünülmektedir. Ayrıca çalışmalarda güvenilirliğin sağlanmasında şeffaflığın öneminden (Güler, Halıcioğlu ve Taşgın, 2013, s. 394) hareketle bulgular, katılımcıların ifadelerinde herhangi bir düzenleme yapılmadan doğrudan alıntılarla desteklenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Etik İzinleri

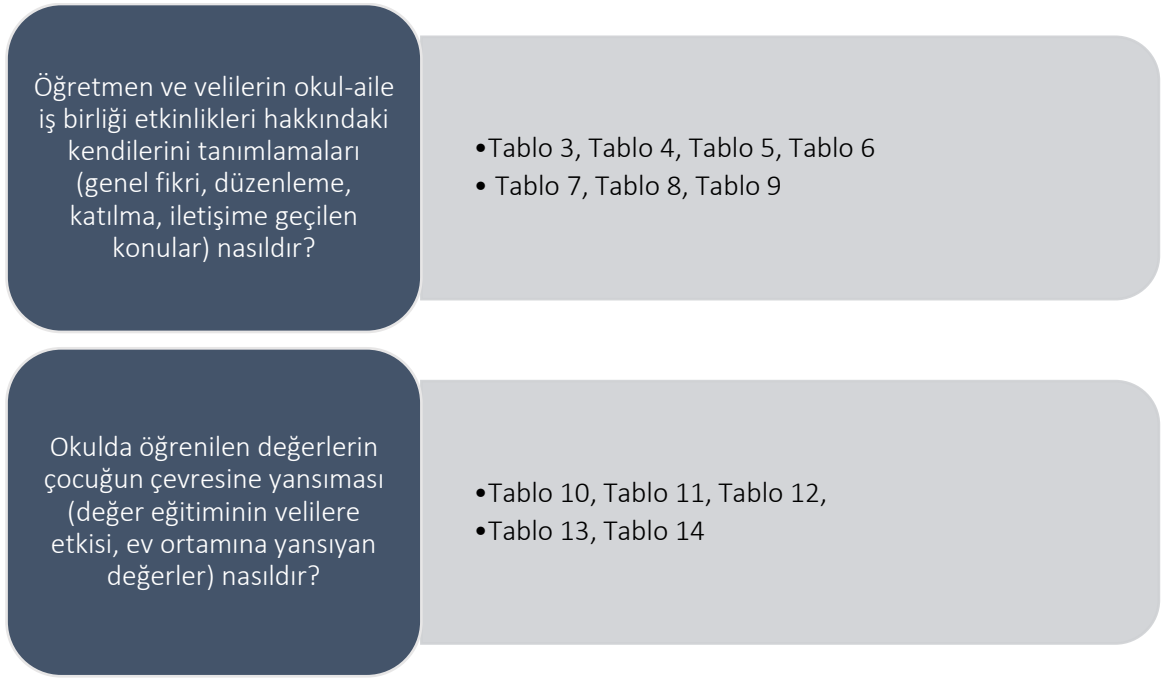
Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri:

Araştırmanın yürütüldüğü dönem araştırmalarda etik kurul belgesi aranmamakta, resmi çalışma izin belgesi istenmekte olduğu için bu çalışmaya ait etik kurul kararı yerine resmi izin belgesi mevcuttur.

Bulgular

Araştırmanın problemi “*Öğretmen ve velilerin okul-aile iş birliği hakkındaki kendilerini tanımlamaları nasıldır?*” ve “*Okulda öğrenilen değerlerin çocuğun çevresine yansımaları nasıldır?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf öğretmenlerinin ve velilerinin yapılan organizasyonlar hakkında görüşleri (genel fikri-düzenleme-katılma), iletişime geçtikleri konular ve değer eğitimin velilere etkisi, ev ortamına yansıyan değerler tablo haline getirilerek, yorumlanmıştır. Araştırma sorularına yönelik düzenlenen tablolar aşağıdaki Şekil 1’ de eşleştirilmiştir.

Şekil 1. Araştırma alt problemleri ile bulgu tablolarının eşleştirilmesi

Tablo 3. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin okul- aile iş birliği kapsamında herhangi bir organizasyona katılma durumu ve organizasyonlar hakkındaki düşünceleri

Kıdem	Seçenekler	f
1-5	Yer aldım	Faydalı 3
		Yetersiz 2
		Kararsız -
6-10	Yer almadım	5
	Yer aldım	Faydalı 8
		Yetersiz -
11-20		Kararsız 1
	Yer almadım	1
	Yer aldım	Faydalı 7
21 yıl ve üzeri		Yetersiz 1
		Kararsız -
	Yer almadım	2
	Yer aldım	Faydalı 5
	Yetersiz 1	
	Kararsız 1	
	Yer almadım 3	

Sınıf öğretmenlerinin okul-aile iş birliği kapsamında herhangi bir organizasyonda yer alıp almadıkları ile ilgili tablo sunulmuştur. En yüksek katılmama oranı 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerde görülürken en fazla katılma 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmende görülmektedir.

Tablo 4. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin velilerinin okul- aile iş birliği kapsamında herhangi bir deneyime sahip olma durumu

Velisi olunan öğretmenin kıdemi	Seçenekler	f	%
1-5	Var	8	9,9
	Yok	56	69,1
	Yanıtsız	17	21,0
6-10	Var	9	12,2
	Yok	57	77,0
	Yanıtsız	8	10,8
11-20	Var	29	21,3
	Yok	100	73,5
	Yanıtsız	7	5,1
21 yıl ve üzeri	Var	17	15,3
	Yok	84	75,7
	Yanıtsız	10	9,0

* Tabloda % (yüzde) değeri ile gösterilmesi katılımcı sayılarının her grup için değişkenlik göstermesindedir.

Okul-aile iş birliği kapsamında herhangi bir deneyimim yok şeklinde görüş belirten %77 ile en yüksek yüzdeliğe sahip grup 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin veli grubudur. "Deneyimim var" şeklinde belirten en fazla yüzdeliğe sahip %21 ile 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin veli grubudur.

Tablo 5. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin ve velilerinin öğrencilerin akademik durumu dışında birbirleri ile iletişime geçme durumları

Kıdem	Seçenek	f	%	
1-5 yıl	Öğretmen	Evet	5	50
		Hayır	5	50
		Yanıtsız	-	0
	Veli	Evet	42	52
		Hayır	21	26
		Yanıtsız	18	22
6-10 yıl	Öğretmen	Evet	6	60
		Hayır	4	40
		Yanıtsız	-	0
	Veli	Evet	34	46
		Hayır	29	39
		Yanıtsız	11	15
11-20	Öğretmen	Evet	9	90
		Hayır	1	10
		Yanıtsız	-	0
	Veli	Evet	92	68
		Hayır	36	26
		Yanıtsız	8	6
21 yıl ve üzeri	Öğretmen	Evet	9	90
		Hayır	1	10
		Yanıtsız	-	0
	Veli	Evet	78	70
		Hayır	21	19
		Yanıtsız	12	11

* Tabloda % (yüzde) değeri ile gösterilmesi katılımcı sayılarının her grup için değişkenlik göstermesindedir.

11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler ve 21 yıl üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin %90 ı akademik durum dışında veliler ile iletişime geçirim demiştir. En yüksek oranlara sahip 6-10 yıl

kıdeme sahip öğretmenlerin velilerinin %39'u hayır derken, 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin velilerinin %70 'ı akademik durum dışında öğretmenimizle iletişime evet geçirim demiştir.

Tablo 6. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerin velilerinin okul- aile iş birliği kapsamında yapılan etkinlikleri yararlı bulma durumu

Velisi olunan öğretmen kıdemi	Seçenekler	f	%
1-5	Evet	43	53
	Hayır	3	4
	Kısmen	24	30
	Yanıtsız	11	14
6-10	Evet	47	64
	Hayır	3	4
	Kısmen	13	18
	Yanıtsız	11	15
11-20	Evet	84	62
	Hayır	4	3
	Kısmen	43	32
	Yanıtsız	5	4
21 yıl ve üzeri	Evet	59	53
	Hayır	9	8
	Kısmen	33	30
	Yanıtsız	10	9

* Tabloda % (yüzde) değeri ile gösterilmesi katılımcı sayılarının her grup için değişkenlik göstermesindedir.

En yüksek oranda etkinlikleri yararlı bulan (%64) veli grubu 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin veli grubudur. En yüksek oranda hayır cevabı veren (%8) veli grubu 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin veli grubudur.

Tablo 7. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin okul- aile iş birliği kapsamında gerçekleştirilen organizasyonlar hakkında görüş ve önerileri

Görüş ve Öneri	Öğretmen kodu	f	Görüş ve Öneri	Öğretmen kodu	f
Aile katılımı arttırılmalı	AK10	1	İletişim- iş birliğini güçlendirir	AE2- AK3- AK10- BK8- DK10	5
Değerler ön plana alınmalı	CK3	1	Okulumuzda böyle bir iş birliği yok	AK8	1
Düzenli- planlı ve kurallı olmalı	BK3- CK3- CE8	3	Samimi ve içten olmalı	DE6- DK9- DK10	3
Eğitim ve öğretime ivme kazandırır	CK2- CE5	2	Tutarlılığa katkı sağlar	AK6	1
Etkinlik önerisi	BK1- BK2- CE1- CK2- CK7- CE8- CK10- DE1- DE2- DE3- DE7	11	Uzman katılımı olmalı	BK7	1
Faydalı- Olumlu	AK3- AK5- AE7- BK1- BK4- BK5- BK6- BK7- BK9- BK8- BK10- CE1- CK4- CK6- CK7- CK10- DK4- DK5	18	Yanıtsız	AK1- AK4- CE9- DE8	4
Gönüllülük esas alınmalı	CK4	1			

*Bir öğretmen tarafından birden fazla görüş sunulmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin okul-aile iş birliği kapsamında gerçekleştirilen organizasyonlar hakkında öğretmenler en fazla, faydalı olumlu (18) şeklinde görüş belirtmiştir. Olumlu bulan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden örnekler aşağıda sunulmuştur:

- AK3: *"Faydalı buluyorum. Saygı ve sevgi çerçevesi içinde iş birliği yaparak güzel işler başarılabilir."*
- AK10: *"Belirli gün ve haftalarda ya da kazanımlarla ilgili düzenlenen etkinliklerde yer almaları gerekir. Öğretmen, velileri sürece dahil etmek için bu tür etkinlikler planlanabilir."*
- BK1: *"Bu tür organizasyonları faydalı buluyorum. Çocuklar da ailelerini okulda görmekten mutlu oluyor.-Velilerle okulda ya da okul dışı buluşma -Sınıf etkinliklerine davet etme (Kitap okuma, belirli gün ve hafta kutlanması vb.)."*
- BK4: *"Akademik başarıya yönelik fikir alışverişi Öğrenci davranışlarının düzeltilmesi veya pekiştirilmesine yönelik okul sürecine veli dahil edildiğinde eksikler daha çabuk düzeltilebiliyor. Öğrenci daha mutlu ve uyumlu davranıyor."*
- CK3: *"Belli kurallar ve sınırlar olmalı. Zira günümüz velileri organizasyonları abartıyor. Bölgesel özellikler dikkate alınarak en çok ihtiyaç duyulan değerler ön plana çıkararak organizasyonlar yapılabilir."*
- CK6: *"Bir öğretmen velilerini kesinlikle eğitimin içine katmalı. Çok daha verimli çalışmalar yapar, neler yaşadığını içinde görürler, sizi daha iyi anlar ve desteklerler."*
- DK5: *"Faydalı olmaktadır. Çocukları aileleri ile birlikte iken daha iyi tanımak yönünden yararlı olmaktadır."*

- DK10:“Kesinlikle olmalı hem iletişim için hem de okula ve öğretmenlerine sevgi ve güven hissetmeleri için gerekli. Velileri de okulu sevdirecek, yarışma, eğlence gibi etkinliklere katılmasını sağlamak.

Tablo 8. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin okul- aile iş birliği kapsamında etkinlik organize etme durumu

Kıdem	Seçenek	f
1-5	Evet	2
	Hayır	8
6-10	Evet	7
	Hayır	3
11-20	Evet	5
	Hayır	5
21 yıl ve üzeri	Evet	3
	Hayır	7

Sınıf öğretmenlerinin okul-aile iş birliği kapsamında etkinlik organize etme durumlarına bakıldığında en az etkinlik organize eden grup 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler grubudur. En fazla etkinlik organize eden grup 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin grubudur.

Tablo 9. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin velilerinin okul- aile iş birliği kapsamında yapılan etkinliklere katılma durumu

Velisi olunan öğretmenin kıdemi	Seçenek	f	%
1-5	Evet	43	53
	Hayır	6	7
	Çağrıldım fakat katılamadım	13	16
	Yanıtsız	19	23
	Toplam	81	100
6-10	Evet	51	69
	Hayır	7	9
	Çağrıldım fakat katılamadım	9	12
	Yanıtsız	7	1
	Toplam	74	100
11-20	Evet	89	65
	Hayır	16	12
	Çağrıldım fakat katılamadım	29	21
	Yanıtsız	2	1
	Toplam	136	100
21 yıl ve üzeri	Evet	62	56
	Hayır	24	22
	Çağrıldım fakat katılamadım	14	13
	Yanıtsız	11	10
	Toplam	111	100

Okul-aile iş birliği kapsamında etkinliklere en fazla katılım gösteren; 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin veli grubudur. "Çağrıldım fakat katılamadım" diyenlerin en fazla olduğu; 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin veli grubudur. Soruyu yanıtsız bırakma yüzdesi en fazla olan; 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin veli grubudur. Okul-aile iş birliği kapsamında etkinliklere katılmayan yüzdesi en fazla olan; 21 yıl ve üzeri yıl kıdeme sahip öğretmenlerin veli grubudur.

Tablo 10. Velilerin görüşlerine göre öğrencilerin değer eğitimine veli ve öğretmen dışında katkı sağlayan herhangi birinin olup olmama durumu

Olup olmama durumu	Kıdem	f	Toplam
Yok	1-5 yıl	35	145
	6-10 yıl	23	
	11-20 yıl	49	
	21 yıl ve üzeri	38	
Var	1-5 yıl	34	220
	6-10 yıl	42	
	11-20 yıl	79	
	21 yıl ve üzeri	65	
Yanıt yok	1-5 yıl	12	37
	6-10 yıl	9	
	11-20 yıl	8	
	21 yıl ve üzeri	8	
TOPLAM			402

Tabloya göre velilerin görüşlerine göre öğrencilerin değer eğitimine veli ve öğretmen dışında katkı sağlayan herhangi birinin olup olmama durumuna yok (145) ve var (220) cevabı verilmiş. Velilerden 37 tanesi soruyu yanıtı bırakmıştır.

Tablo 11. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin okulda verilen değer eğitiminin velilere etkisine ilişkin görüşleri

Görüşler	Öğretmen Kıdemleri			
	1-5 yıl	6-10 yıl	11-20 yıl	21 yıl ve üzeri
Olumlu	AK1, AE2, AK4, AK6, AE7, AK8, AK9, AK10,	BK1, BK4, BK6, BK7, BK8, BK9, BK10	CE1, CK2, CK3, CK4, CE5, CE8, CK10	DE1, DE2, DE3, DK4, DK5, DE6, DE7, DK10
Olumsuz	AK5	BK2, BK3, BK5		DE8, DK9
Cevaplamayan	AK3		CK6, CK7, CE9	

En fazla olumlu cevabı veren öğretmen grubu 21 yıl üzeri kıdeme sahip öğretmen grubu iken grubudur. En fazla olumsuz görüş 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin grubundan gelmiştir.

Tablo 12. Sınıf öğretmenlerinin velilerinden geri dönüş aldıkları değerler tablosu

Değerler			Öğretmen kıdemleri			
			1-5 yıl	6-10 yıl	11-20 yıl	21 yıl ve üzeri
2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	Öğretim programındaki değerler	Adalet	AK4			DE7
		Aile Birliği			CK4, CE5	DK10
		Duyarlılık			CE1, CK2, CK4, CE8	DE2
		Dürüstlük	AK1	BK1	CK2	DE1
		Saygı	AK1,AE2, AK10	BK1, BK6	CK10	DK10
		Sevgi	AK1,AE2, AK8, K10	BK1, BK6	CK10	DK10
		Sorumluluk		BK8	CE1	DE1
		Vatanseverlik	AE2, AK9, AK10			DE7
		Yardımseverlik	AK9		CK2	DE7
		Diğer	Merhamet			CK10
Nezaket					DE1	
Kültürel Değerlerimiz					DE7	
Özgüven					DE7, K10	
Beceri	Paylaşma		BK6		DE2	
	İş Birliği				DE2	
	Olumlu Dönüş Aldım Diyerek Değer Belirtmeyen	AK3, AK6, AE7	BK4, K7, BK9, BK10	CK3	DE3, DK4, DK5, DE6	
Olumsuz		AK5	BK2, BK3, BK5		AK5	
Soruyu Cevaplamayan				CK6, CK7, CE9		

Okulda verilen değer eğitiminin veliler üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ve en fazla saygı (7), sevgi (8) ve duyarlılık(5) değerleri ile ilgili geri dönüş aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 13. Sınıf öğretmenlerinin velilerinin okulda öğretilmiş bir değer, ev ortamına yansımaları ile ilgili görüşleri

Değerler			Öğretmen kıdemleri			
			1-5 yıl	6-10 yıl	11-20 yıl	21 yıl ve üzeri
2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	Öğretim programındaki değerler	Adalet	-	1	-	2
		Aile Birliğine Önem Verme	-	2	-	-
		Bağımsızlık	-	1	-	-
		Barış	-	1	-	-
		Bilimsellik	1	1	-	-
		Çalışkanlık	-	3	5	-
		Dayanışma	-	1	1	-
		Duyarlılık	-	1	4	2
		Yardımseverlik	-	5	4	5
		Öz Denetim	1	1	-	-
Dürüstlük	2	2	3	5		
Estetik	-	1	-	-		

	Eşitlik	-	1	-	-
	Özgürlük	-	1	1	1
	Saygı	5	12	19	13
	Sevgi	1	3	8	8
	Sorumluluk	4	6	16	9
	Tasarruf	-	2	2	5
Diğer	Vatanseverlik	1	3	-	-
	Hoşgörü	1	1	6	3
	İyimserlik	1	-	-	-
	Doğru	-	-	-	-
	Temizlik	1	1	1	-
	Merhamet	-	1	-	-
	İyi Ahlaklı Olmak	-	1	1	-
	Paylaşma	-	3	8	6
	Dostluk- Arkadaşlık	-	-	2	-
	Alçakgönüllü	-	-	1	-
Beceri	Empati	1	-	1	-
	Türkçeyi doğru, Güzel ve Etkili Kullanma	3	1	4	-
	Sosyal Katılım	-	1	-	1
	İş Birliği	-	-	5	-
	İletişim	2	4	6	7
	Verilen Yanıtlar				
	Toplam	24	61	98	67
	Olumlu Yansır	49	50	108	85
	Yansımada	12	13	17	13
	Cevaplamayan	20	9	11	15
TOPLAM	81	72	136	113	

Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin velilerine göre okulda öğrenilen değerlerden ev ortamına en fazla yansıyan değerler; saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, paylaşma ve dürüstlüktür. 113 velinin katıldığı grupta olumlu yansır şeklinde yanıt veren 85 kişi 67 farklı değer adı vermiştir. 13 veli “yansımada” şeklinde yanıt verirken, 15 veli ise bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Tablo 14. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin okulda verilen değerler eğitiminin aileler tarafından desteklenmesi için önerileri

Kategori	Öğretmen kodu	f
Bilgilendirici Toplantıların Yapılması	AK3- AK10- BK3- BK4- BK5- BK7- CK6- CE8- DE1- DE2	10
İletişim İçerisinde Olunması	AK6- AK8- AK9- CE1- CE5	5
Öğretmen-Veli-Öğrenci İş Birliği	AK1- AE2- BK9- CK2	4
Çocuklarına Örnek Davranış Sergilenmesi	AK4- BK1- CK3	3
Geri Dönüt Sağlanması	BK8- CK4	2
Etkinlikler Yapmak	BK6- BK10	2
Velilerin Denetlenmesi	BK2	1
Evde Anlatılması	CK10	1
Tutarlı Olmak	DE3	1
Kendini Sevmek	DK4	1
Ailelerin Desteği	DK5	1
Ahlaki Eser Okuma	DE7	1
Öğretmenin Yönlendirmesi	DK10	1
Cevapsız Bırakan	AK5- AE7- CK7- CE9- DE6- DE8- DK9	7
TOPLAM		40

Tabloya göre sınıf öğretmenlerinin okulda verilen değerler eğitiminin aileler tarafından desteklenmesi için önerileri sunulmuştur. En fazla yazılan öneri bilgilendirici toplantıların yapılması (10) olmuştur. 40 sınıf öğretmeni arasında okulda verilen değerler eğitiminin aileler tarafından desteklenmesi için öneride bulunmayan 7 öğretmen vardır.

Sınıf öğretmenlerin velilerinin değerler eğitiminin aileler tarafından desteklenmesine yönelik en fazla yazılan öneri bilgilendirici toplantıların yapılması şeklindeki görüşleri şu şekildedir:

- AK3: *“Toplantılar yapılabilir. Ölçekler kullanılabilir.”*
- AK10: *“Velilerin de bu konuda bilgilenmesi gerekiyor. Okul tarafında velilere seminerler verilebilir.”*
- BK3: *“Sık sık bir araya gelerek aileler bu konuda bilinçlendirilmeli.”*
- BK4: *“Ailelere de bu doğruda seminerler verilmeli.”*
- BK5: *“İlkokula gelene kadar çok geç kalınıyor. Bu konuda temelden itibaren aile eğitimleri verilmeli (daha çocuk sahibi olunmadan). Ailelere daha çok eğitim verilip önemi anlatılabilir.”*
- BK7: *“Veli eğitimi şart.”*
- CK6: *“Velilerin yaptığınız çalışmalar hakkında bilgilendirilmesi ve çalışmalarını dahil edilmesi.”*
- CE8: *“Belli aralıklarla çocuk eğitimi ile ilgili toplantılar düzenlenmeli.”*
- DE1: *“Ortak anlayışların geliştirilebileceği toplantılar yapmak/ katılmak.”*
- DE2: *“Okullar zaman zaman okul aile birliği, rehber öğretmen uzman kişiler tarafından seminer düzenlemeli.”*

Sonuç ve Tartışma

Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenleri ve velilerinin okul aile işbirliği kapsamında düzenlenen etkinlikler hakkındaki genel düşünceleri incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin de velilerin de genel itibarıyla bu etkinlikleri faydalı bulduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu ayrıntılı incelendiğinde faydalı olduğu fikrini en fazla ifade eden sınıf öğretmenlerinin 6-10 yıl arasında kıdeme sahip olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber okul aile işbirliği kapsamında düzenlenen etkinliklerin faydalı olduğu fikrini en fazla ifade eden velilerin ise 11-20 yıl kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin velilerinin olması dikkat çekicidir.

Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenleri ve velilerinin okul aile işbirliği kapsamında etkinlik organize etme/düzenleme ile ilgili bulguları incelendiğinde; farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlası okul- aile iş birliği kapsamında herhangi bir etkinlik organize etmediği, en fazla etkinlik organize eden grubun ise 6-10 yıl kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin olduğu tespit edilmiştir. Velilerinin önemli bir bölümünün okul –aile işbirliği kapsamında herhangi bir deneyiminin olmadığı bununla beraber bu konuda deneyimi en fazla olan grubun ise kıdemi 11-20 yıl arasında olan sınıf öğretmenlerinin velilerinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen ve velilerinin akademik başarı dışında iletişime geçme durumlarında kıdem yılı artıkça artış olduğu da ulaşılan bir başka sonuçtur.

Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenleri ve velilerinin okul aile işbirliği kapsamında düzenlenen etkinliklere katılma durumları incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin önemli bir bölümünün bu etkinliklerde yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımın en yoğun olduğu grubun ise kıdemi 6-10 yıl arasında olan sınıf öğretmenlerinden oluşan grubun olduğu,

en az olduğu grubun ise 1-5 yıl arasında kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinden oluşan grubun olduğu belirlenmiştir. Velilerin yarısından fazlasının okul aile iş birliği kapsamında yapılan etkinliklere katıldıkları, en fazla katılım gösteren grubun 11-20 yıl kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin velilerinin, en az katılım gösteren velilerin ise 1-5 yıl kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin velilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin ve velilerin okul –aile işbirliği kapsamında düzenlenen etkinlikler hakkında fikirlerinin, katılımlarının ve organize etme durumlarının sorgulandığı doğrudan bir çalışmaya rastlanılmamakla beraber bu etkinliklerin gerekliliği ve önemini ortaya çıkaran çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Çalık (2017) çalışmasında gelir kaynakları sınırlı olan devlet okullarının eğitim kalitesini artırmak için yapacağı yegâne görevin okul aile ilişkilerinin geliştirilmesi gerektiğini, bunun öğretmenler açısından değerli görülmesi gerektiğini, öğretmenin ve velinin beklentilerinin açık şekilde konuşulduğu bir ortamın eğitimin kalitesini artıracakını savunmuştur.

Okulda öğrenilen değerlerin çocuğun çevresine yansımalarının sorgulandığı araştırmanın problemine ait bulgular incelendiğinde, velilerin yarısından fazlası ebeveynler dışında çocuklarının değer eğitimine katkı sağlayan birilerinin olduğunu belirtmiştir. Alan yazında değer eğitiminde çevrenin önemine vurgu yapan çalışmalar mevcuttur. Bayırlı, Doruk ve Tüfekci'nin (2020), çalışmasında öğretmenlerin değer eğitimi sırasında çevre kaynaklı zorluklarla karşılaştıkları ve bu zorlukların medyanın ve teknolojinin olumsuz etkilerinin yanı sıra aile, akrabalar, komşular ve arkadaşlardan oluşan çevrenin öğrenciden sadece akademik başarı beklemesinden kaynaklı olduğu çıkarımında bulunmuşlardır. Yapılan çalışmalarda ortaya konulan medya gerçeğinin, bu çalışmada veliler tarafından göz ardı edildiği ifade edilebilir.

Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu, okulda verilen değer eğitiminin veliler üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu; en fazla saygı, sevgi ve duyarlılık değerleri ile ilgili geri dönüş aldıklarını ifade etmişlerdir. Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenlerinin velilerine göre okulda öğrenilen değerlerden ev ortamına en fazla yansıyan değerler; saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, paylaşma ve dürüstlüktür. Değer eğitimi ile ilgili yapılan uygulamaların olumlu sonuçlarının olduğunu ifade eden çalışmalar da alan yazında yer almaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında da öğrencilere değer kazandırmaya yönelik programların uygulandığı ve öğrencilerin değer kazanımına ilişkin olumlu sonuçların elde edildiği görülmektedir. Gökçek (2007), okul öncesi eğitime devam eden (5-6 yaş) çocuklara saygı, sorumluluk, özgüven, liderlik, yardımseverlik, nezaket, sabrı içeren karakter eğitimi programı uygulamış ve çalışma sonucunda çocukların eğitim programında yer alan tüm değerlerde olumlu davranış değişikliği gösterdikleri bulgusuna ulaşmıştır. Baş (2011), 60-72 aylık çocuklarda "Hikâye Temelli Eğitim Programının" sorumluluk ve iş birliği; Uzmen ve Mağden (2002) ise okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan eğitim programının paylaşma ve yardımlaşma davranışlarını olumlu olarak etkilediklerini saptamıştır. Neslitürk, Özkal ve Dal (2015) yaptıkları çalışmada, çocukların eğitim programında yer alan tüm değerlerde olumlu davranış değişikliği gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bununla beraber Gökçek'in (2007) çalışmasında ise karakter eğitim programına

katılan çocukların aileleri için programda yer alan değerlere yönelik aile hayatında olumlu davranış değişikliklerine rastlamadıklarını belirtmişlerdir.

Farklı kıdeme sahip sınıf öğretmenleri okulda verilen değerlerin çocuğun çevresine yansıtılmasını arttırabilmesi amacıyla velilere, iletişim, işbirliği ve kendileri tarafından bilgilendirici toplantıların yapılmasını önermişlerdir. Çetingöz'ün (2015) çalışmasında okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitiminde okul-aile iş birliğinde çocukların sahip oldukları değerlere yönelik gelişim raporlarını aileyle paylaşmayı, okulda çalışan personeli bilgilendirmeyi, aile etkinlikleri ana teması altında konuyla ilgili filmleri aileyle birlikte izlemeyi, konuyla ilgili kitapları aileyle birlikte okumayı, ailenin açık alan gezileri yapmasını, okul-aile açık alan gezilerini (piknik, ağaç dikme vb), konuyla ilgili çalışma yapraklarını eve göndermeyi en az düzeyde ifade ettikleri belirlenmiştir. Oysa aile etkinlikleri değerler eğitiminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalarda okulda verilen değerlerin ailede pekiştiği ve değer öğretiminde okul aile iş birliğinin önemli olduğu belirlenmiştir (Kerem Aktan ve Kamaraj, 2006). Okullarda öğrencilere kazandırılmak istenilen değerler ile ilgili velilerin bilgilendirilmesi sağlanmalı, mümkün mertebe değer eğitimi sürecine seminerler, konferanslar gibi eğitsel faaliyetlerle ailelerin de katılımları gerçekleştirilmelidir (Yazıcı, 2006).

Öneriler

Bu araştırmada farklı kıdeme sahip sınıf öğretmeni ve velilerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri ulusal bazda ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bağlantılı olarak şu öneriler sunulabilir;

Farklı ülkelerin değer eğitimi bağlamında ailelere yükledikleri görev ve sorumluluklar incelenerek, velilerin de aile katılımı şeklinde değer eğitimini destekleyici etkinliklerde görev almalarının önü açılabilir.

Öğretmen, öğrenci ve ailelerin birlikte gerçekleştireceği etkinliklerin 'gösteri' düzeyinden katılımcı ve süreç değerlendirmeyi içeren kapsayıcı projeler şeklinde olması sağlanabilir.

Öğretmenler, velileri ile iletişim kanallarını açık tutmaları ve sosyal ilişkilerini geliştirebilecekleri ortamlarda bulunmaları konusunda motive edilebilir.

Değer eğitimi bağlamında okul- aile iş birliğinin okul çevresinde farklı ve devamlı etkinliklerle (periyodik seminer ve konferanslar, ebeveyn okuma saatleri, huzur evi gezileri, müze gezileri vb.) gerçekleştirilmesini sağlayacak projeler düzenlenebilir.

Kaynakça

- Acosta, R.M. & Hutchison, M. (2019). Dünyanın en mutlu çocukları. The Kitap Yayınları.
- Aydın, M. Z ve Akyol Gürler, Ş. (2012). Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler, Etkinlikler, Kaynaklar. Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda çalışan herkesin görevi olarak değerler eğitimi. 28.11.2019 tarihinde <https://www.okuloncesi.net/upload/dosyalar/20111113/2300/2010,22.doc> adresinden erişilmiştir.
- Baş, N. (2011). Hikâye temelli eğitim programının 60-72 aylık çocukların sorumluluk ve işbirliği becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesi (Tez No. 298623). [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Bayırlı, H., Doruk, O. & Tüfekci, A. (2020). Öğretmenlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri: Afyonkarahisar örneği. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education, 8(3), 865-894. <http://dx.doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1>
- Berg, B. L., & Lune, H. (2015). Görüşmeye tiyatral bir bakış. (8. Baskı). İçinde Aydın, H. (Ed.), Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (İ. Som ve G. Ekşi, Çev.) (ss.129-188). Eğitim Kitabevi.
- Çalık, C. (2007). Okul-çevre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: Kavramsal bir çözümleme, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(3), 123-139, <http://www.gefad.gazi.edu.tr/tr/pub/issue/6749/90743>
- Çalışandemir, F. , & Altun, M. (2019). Karakter ve değerler eğitimi. İçinde Ersoy, A.F., & Ünüvar P. (Ed.), Erken çocuklukta değerler eğitimi (ss. 115-134). Anı Yayıncılık.
- Çetingöz, D. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimde öğretmenin rolüne ilişkin görüşleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 19 (3), 33-52. <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/11489>
- Glesne, C. (2013). Nitel araştırmaya giriş (3. Baskı). (Çev. Ed. Ersoy, A. & Yalçınoğlu, P.). Anı Yayıncılık.
- Gökçek, B. S. (2007). 5-6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi (Tez No. 210279). [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. & Taşgım, S. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma (2. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Hökekleli, H. (2013). Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi. Timaş Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Cemalcılar, Z. (2016). Dünden bugüne insan ve insanlar. Evrim Yayınevi.
- Kaya, M. ve Taşkın, O. (2016). Okulda değerler eğitimi. İçinde M. Köylü (Ed.), Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi (s. 131-157). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kerem Aktan E., & Kamaraj, I. (2006). Erken çocukluk dönemi “barış” değerine evrensel bir bakış III. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 81-92. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikkefd/issue/2774>
- Neslitürk, S., Özkal, N., & Dal S., (2015), 5-6 Yaş çocuklarının değer kazanım süreçlerine anne değerler eğitimi programının etkisi, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11 (3), 883-889. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd/issue/17398>
- Ok, S. (2016). Okul öncesi eğitimde anne babaların ve öğretmenlerin okul aile iş birliği hakkındaki görüşlerinin incelenmesi (Tez No. 481890). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Öztürk Samur, A. (2020). Karakter Gelişimi ve Eğitiminde ailenin Rolü. İçinde H. Ekşi ve A. Katılmış (Ed.), Karakter ve Değerler Eğitimi (s. 179-198). Nobel Yayın Dağıtım.
- Sönmez, V. (2003). Öğretmenlik mesleğine giriş (3. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2015). Değerler eğitimi. (3. Baskı). Pegem Akademi.
- Uzmen, S., & Mağden, D. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 15, 193-212. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/371>
- Uzun, M., & Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (23), 305-338. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/30012>
- Yazar Kaptan, S. (2020). Karakter Gelişimi ve Eğitiminde Okul ve Çevrenin Rolü. İçinde H. Ekşi ve A. Katılmış (Ed.), Karakter ve Değerler Eğitimi (s. 199-214). Nobel Yayın Dağıtım.

- Yaşar, Ş., & Çengelci, T. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitime İlişkin Bir Durum Çalışması. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 3(9), 1-23.
<http://www.iyoess.com/OncekiSayilarDetay.aspx?Sayi=9>
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. Türklük Bilimi Araştırmaları, 19, 499-522.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16960>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.